

FONDATOR:

Ion Mărușoiu, 1998

REDACTARE:

Laura Șerut

EDITOR:

Faber & Faber

First European Cultural Group Image © January 1998

DIRECTOR PROIECTIE:

Gabriel Claudiu Călin

GRAFIC:

Andrei Șerut

CORRECTOR:

Andrei Șerut

Ion Mărușoiu

Dezigning © Faber & Faber, 2007

ISBN 978-9975-975-303-4

Copyright © Vladimir Șerut, 2007. Toate drepturile sunt rezervate.

Dezigning © Faber & Faber, 2007. Toate drepturile sunt rezervate.

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ISBN 978-9975-975-303-4

ANDREI

Mă apăs pe lopată și răsucesc! Ei, drace!

Un craniu.

De om.

Mă așez pe vine, îl studiez. N-am văzut niciodată morți. Dar ăsta nici mort nu este. Sunt oase. O căpățână cu dinți strâmbi și găuri pentru ochi... Și totuși, în adâncul sufletului m-a cuprins mila. „Da, îmi zic, i-au făcut de petrecanie pe ascuns. L-au omorât, i-au tăiat capul și l-au îngropat în curte...”

Aud:

— Ce stai așa?

Ridic privirea. Pe marginea gropii de fundație se văd niște șlapi de plastic Nike. Din ei ies niște degete goale. Mai sus, niște pantaloni de pijama în dungii. Și mai sus — o burtă rotundă. Și, în sfârșit, sus de tot, deja în înalțuri, în cerul dimineții — o mutră de stăpân. Hakberdîev, proprietarul. Uite, ăsta, mie-n sută, l-a omorât. Doar e curtea lui.

Urăsc jigodiile astea. Nu e stăpânul meu, doar sap pentru el. Construiesc o casă. Dar el se holbează de parc-aș fi proprietatea lui.

— De ce nu muncești?

— Am găsit un craniu, zic eu enervat. Păi, ce-i aici, cimitir?

Se uită cu atenție, ca și cum ar cântări ceva. Și explică așa, cu importanță:

— Știi cum se spune: sub fiecare urmă de cal sunt îngropate două sute de ochi.

Ce mai înțelept, mama mă-siii! Păi, oricine din Tadjikistan știe proverbul ăsta. Până la noi, cum ar veni, au trecut atâtea

generații, că, unde sați, mereu dai de o sută de oameni. Mare

Dar el mă întreabă, oarecum amenințător:

— Ai priceput? Și-mi arată cu degetul: Asta... ad-o încoa.

Nu pot să sufăr când mi se ordonă. Nu sunt un cățeluș, să sar din groapă cu osul în gură. M-am ridicat și am aruncat craniul cu o pasă de baschetbalist. L-a prins extrem de ușor. Iar ochiul lui cel negru a fulgerat:

— Hai, muncește... Săpă.

La plecare s-a întors:

— Muncește bine. Doar ești fiul lui Murodov, nu? Ai grija, să sați bine pământul. Că o să-l faci de rușine pe taică-tu.

Și a luat-o din loc, târșându-și șlapii Nike.

M-am uitat eu ce m-am uitat cum merge așa triumfal spre conacul său, ținând craniul la subsuoară, de parcă era o minge. „Ah, basmacule! ziceam. Arde-te-ar focul!“ Am scuipat, am ieșit din groapă și m-am dus într-un colț îndepărtat al curții, unde Ravil și Karl pregăteau turnarea fundației. Merg și mă îmbătoșez: mi-am supt burta, îmi târșâi tenișii, cum făcea proprietarul cu șlapii. Mă apropiu și le strig băieților:

— Ei, ce munciți așa de încet? Dacă loviți prost cu ciocanul, o să vă facem la toți *sekir-baska*¹.

Ravil a bătut cuiul în scândură, și-a ridicat capul roșcovan și a întrebat:

— Ce i-ai aruncat?

— Căpățâna strămoșului tău, brigadierul care a construit casa cea veche.

De fapt, i-am povestit despre craniu. Karl era interesat:

— Cum este? Cu carne, cu păr?

— Neted.

Karl e specialistul nostru în orice problemă:

1 A tăia capul, în turcă în original.

— Stă în pământ de vreo douăzeci de ani. Cel puțin.

Ravil s-a băgat și el în seamă:

— Atunci ia o mie.

— Poate chiar așa o să iau. Pământul e uscat.

Ravil îmi face cu ochiul:

— Da' un milion nu vrei? Andriuha, păi, tu l-ai dezgropat pe primul om. Ai găsit mormântul sfântului Adam.

Karl răsuțește un deget la tâmplă.

— Crezi că dacă Vatan e centrul raional, și raiul a fost aici? Ravil pleacă din limbă:

— Ei, ei, frate *djon*, se vede că-n capul tău chiar nu e nimic. Nu știi deloc unde trăiești. Totul a fost la noi. A fost grădina raiului. A fost Alexandru Macedon. Și tovarășul Saidakram Mirzorezoev, de la Consiliul de Miniștri, a fost și el. Trăiești în centrul lumii.

E vorba despre amărătul ăsta de Vatan al nostru? Nici centru raional nu i-aș zice. Nici măcar în glumă. Aș pleca de aici undă văd cu ochii. Numai că, uite, n-am unde să mă duc. Nu pot să ajung în Rusia, nu am bani. Iar în Tadjikistan deja de doi ani e război². Și peste tot sunt numai speculanți și bandiți.

— Ascultă, îl întreb pe Ravil, ce crezi, de ce a luat craniul ăla?

— Cine?

— Ei... basmacul ăsta... Hakberdiev.

— Întreabă și tu ceva mai ușor. Poate o să-l îngroape. Țstora de aici le place să îngroape, pentru asta Allah le iartă păcatele.

— Nu, aici e cu totul altceva. Îmi pun capul jos că vrea să pună la adăpost probele. Doar e un bandit.

— Ei, și tu! E pur și simplu un speculant.

2 Conflict desfășurat între anii 1992 și 1997, între facțiuni rivale din regiunile Garn și Gorno-Badașan, ostile puterii de guvernământ conduse de președintele Rahmon Nabiev, în care dominau oameni politici din regiunile Leninabad și Kulob. Lupte sporadice între rebeli și forțele guvernamentale au mai avut loc și în 2010 și 2012.

— După mine, toți sunt speculanți, bandiți.

— Tare filosof mai ești, Andriuha. Du-te și muncește, caută și celelalte oase.

— Tare priceput mai ești la dat ordine, zic eu enervat.

Ei, drace, și tu ești mare șef.

Sap și mă gândesc: poate că într-adevăr craniul e vechi, dar ăsta, banditul, oricum e un mare ticălos. De unde i-a venit așa, hodoronc-tronc, să rânjească așa de mizerabil? „Să nu-l faci de rușine pe taică-tu.“ Despre ce-i vorba? Parcă și tata ar fi vrut să-mi spună ceva. Ieri mergeam pe Internaționalnaia și m-am întâlnit cu el. Ca de obicei, cu cămașă albă, pantaloni negri călcați. Ras frumos. Pantofii strălucesc, parcă abia a ieșit din sala de operații. Și-mi zice din mers:

— Andrei, fiule, trebuie să lași munca asta.

— Păi de ce? E o muncă bună. La aer curat. Educație fizică. Și primesc și bani.

— Nu e frumos, văd oamenii. O să înceapă să vorbească: doctorul nu are grijă de copiii săi. Nu e bine. În situația mea...

Așa, da? N-am mai rezistat:

— E treaba mea pentru cine muncesc. Iar dumneata... dumneata nu te gândești la noi, te gândești numai la situația dumitale!

Până acum nu am vorbit așa de urât. Pur și simplu nici eu nu m-am așteptat la așa ceva — supărarea a ieșit la suprafață. Doar nu-l interesează deloc ce mă preocupă și pe mine. Parcă nici nu exist. Aruncă uneori vreo două vorbe în trecere, ca pe un os, și asta e tot. Din cauza asta înainte chiar plângeam noaptea. Dar acum, când îl privea personal, imediat a început: „Andriușa, fiule...”

Ei, știi eu, știi că nu am avut dreptate să sar așa pe el. Nu era la obiect. Cum, necum, se gândește, are grijă. Și de mămica, și de mine și Zarinka. Acum un an, când a început războiul,

n-am fi supraviețuit fără el. Desigur, nu se trăgea asupra satului, nu erau omorâți oamenii, dar nu aveai ce să mănânci. Mămici nu mai primea salariul de la bibliotecă. Autohtonilor le e mai ușor — fiecare are grădină, familia e în sat. Dar la noi? Am fi crăpat de foame, însă tata ne-a întreținut. Abia mai târziu m-a luat în echipă Ravil...

Credeam că tata se va supăra. Dar el:

— Andrei, acum sunt vremuri grele. Nu uita că e război. Trebuie să fii foarte precaut. Încă nu înțelegi multe. Știi pentru ce oameni lucrezi? Sunt gata să se agațe de orice ca să-mi facă rău.

— Nici nu m-au întrebat cum mă cheamă...

Dar tata nu asculta.

— Acum n-avem timp de explicații. Diseară...

Și a plecat.

S-ar spune că am stat și noi de vorbă, tatăl și fiul. Am așteptat până seara târziu și m-am supărat și mai tare. Se pare că și de data asta e ca de obicei. Măicuța s-a supărat și ea și mă întreabă:

— Deci ți-a spus că vine?

Făcuse plăcinte cu cartofi. Era convinsă că lui îi plac. Dar eu știu: nu poate suferi cartofii. Măicuța a învelit farfuria într-un ștergar curat, să țină calde plăcintele. Și totuși, s-au răcit...

Sap și mă gândesc: ce voia să-mi povestească tata? Sută la sută despre speculant. Nu degeaba a întrebat: „Știi pentru cine lucrezi?” Și azi am descoperit un craniu. La țanc. Drace, ăsta e roman polițist! Dacă tata nu va veni din nou diseară, o să mă duc la el să întreb ce a vrut să spună. Deși nu-i place când vin așa, fără să-l anunț... Mi-am adus aminte și iar m-a luat năduful.

Aud cum claxonează cineva din spatele gardului, de zici că-i nebun. Și urlă:

— Andrei! Hei, Andrei!

Ies din groapă, mă duc la gard. Ei, cine dracu' e acolo? O furgonetă albă, Salvarea. La volan e un drăcușor slăbănog,

mustăcios, brunet. Ali, șoferul spitalului. Suntem prieteni apropiați. Strigă pe geam:

— Andrei, urcă repede. Plecăm!

Mereu e pe fugă. Tot timpul, pe drum, spunea un singur lucru: „Repede, repede“, „Hai mai repede“. Și pe mine mă iau dracii. Ieri tata nu a găsit timp pentru mine, iar azi chiar a trimis mașina să mă ia. Fiule, lasă treburile și hai încoa'. Repede, repede!

— Ce ai, îl întreb, ți se topește gheața din cur?

— Frățioare, termină cu glumele, strigă Ali. N-avem timp! Ți-ai găsit și tu!

— Ei, tu, Einstein, dar cu spațiul cum stai? întreb.

Tot timpul am probleme cu umorul lui Ali. Nu se prinde.

— Hai, urcă, îți zic!

— Și mai departe ce? O să-mi ții o prelegere despre timp?

— Tatăl tău a fost omorât.

Mai întâi nu am înțeles. Mi-a spus din nou:

— Tatăl tău! A fost omorât!

Am înțeles, dar nu am putut să cred, iar când am crezut, timpul s-a dus. Și, probabil, și spațiul. Cât timp am mers, dincolo de parbriz se vedea un vâl tulbure ce înghițise și gardurile făcute din lut de la marginea satului, și plopii înalți de-a lungul drumului, și câmpurile pustii de bumbac ce se întindeau până la munții îndepărtați. Parcă surziseram și amuțiseram. Vocea lui Ali ajungea la mine de undeva, din afară, dintr-o altă dimensiune: medicul-șef a dat ordin... să merg acolo... să iau trupul... am făcut un ocol... am venit după tine...

Ne-am oprit la marginea unui teren sărăturat. O mulțime de oameni. Alături, o Volgă neagră. Am sărit din cabină. Oamenii s-au uitat în spate, s-au dat la o parte. Tata era întins pe spate. Pe hainele murdare de noroi se lipiseră ciulini, de parcă fusese târât pe pământ. Avea o umflătură pe jumătate de față.

Parcă orbisem. Nu vedeam dealurile din apropiere și munții din depărtare. Nu-i vedeam pe cei se se aflau în jur. Vedeam numai o brazdă adâncă de-a curmezișul gâtului lui. O linie subțire care tăiașe carnea ce se umflase. Parcă asurziseram: Nu auzeam cum foșnea vântul. Nu auzeam cum șoptesc cei din jur. După ce a mai trecut puțin timp, mi-am dat seama că alături, dar parcă în spatele unui zid, cineva spune:

— Ei, ce să facem, trebuie să luăm cadavrul.

Mai întâi nici n-am înțeles. Eram cuprins de sentimentul unui lucru groaznic, iremediabil. Parcă eram sfâșiat în bucăți. Și mă strigă cineva. Pe mine. Pe nume. Mă uit. E procurorul raional. Încerc să pricep ce spune.

— E mare durere, Andrei... Îmi pare tare rău pentru tine, Andrei. Fii tare...

Dă din cap spre Ali:

— Hai, urcă-l.

Ali a deschis ușile din spate ale furgonetei, a tras targa extensibilă din pânză de cort și a întins-o alături de tata. M-am trezit:

— Dar ancheta?!

— E un caz dificil, spune procurorul. Nu sunt martori. E un caz foarte dificil. Dar o să-i dăm de cap. Neapărat vom face anchetă.

Minte! Nu va fi nicio anchetă. Scrie asta pe mutra lui cu litere mari.

Am început să strig:

— De ce au fost călcate în picioare urmele?! Nici câinele nu le poate găsi.

— Andrei, a spus încet procurorul, nu e nevoie de câine în asemenea situații.

Ochii lui parcă erau acoperiți de un oblon. Cum spun tadjiicii, avea pe față o piele de măgar. M-am uitat în jur. Nu era niciun anchetator — doar e cunoscut în sat — printre oamenii care se aflau acolo.

— Unde e anchetatorul? Unde e fotograful?

— Andrei, a spus procurorul, nu mă învăța cum trebuie să lucrez.

— De ce nu începeți ancheta?!

— Neapărat o s-o începem. O să facem cercetări, o să lămurim... Neapărat, cu siguranță.

— Nu veți lămuri nimic! Toți... o să mușamalizați lucrurile.

— Andrei, te rog. Ai spus niște cuvinte urâte, dar înțeleg ce simți. Și mie mi-e greu. Tatăl tău a fost prietenul meu. Un prieten foarte bun...

Dar eu, când mă cuprinde nebunia, nu mai pot fi stăpânit și nu prea îmi mai dau seama ce vorbesc.

— Nu vreți să faceți anchetă, da? Și atunci cum, să fac eu ancheta?

Procurorul m-a întrerupt în rusă:

— Ești un băiat inteligent, nu face prostii. Știi și tu că acum vremurile sunt periculoase. Nu trebuie să spui asemenea cuvinte. O să-ți pară rău...

— Mă amenințați?

— Cine ești tu ca să te ameninț?!

Procurorul și-a dat drumul și a început să scoată pe gură o mulțime de căcat:

— Mă înveți cum să fac ancheta? Învață mai întâi să vorbești cu cei mai mari! Și, de fapt, ce știi tu? Dacă ți-ar spinteca pânțele, n-ar găsi acolo nici litera „alef”... Ești ca taică-tu! El măcar îi trata pe oameni, de aceea a fost suportat. Dar pe tine pentru ce să te suporte?!

Am izbucnit:

— Pe tata îl suportau?! Dacă nu v-ar fi tratat el, toți ați fi crăpat! De lăcomie. O să găsec eu cine l-a omorât! În sat n-o să aflu nimic, mă duc la Dușanbe. Las' să trimită o brigadă. O să stric eu cuibul vostru de vipere. O să aflu cine...

Și-a holbat ochii, s-a uitat la mine parcă ar fi vrut să mă înghită, dar s-a înfrânat. Mi-a întors spatele. A ordonat, fără să se uite la nimeni:

— Luați-l de aici.

Nu s-a mișcat nimeni.

Eram cuprins ca de friguri, dar nu voiam să pună mâna pe tata niște străini. M-am aplecat și am băgat mâinile pe sub umerii lui. M-am uitat la Ali... El a ezitat, a venit și, fără chef, a apucat picioarele. Am ridicat trupul. Era foarte greu și se îndoia mai jos de mijloc.

— Safarov, ajută, a ordonat procurorul.

Șoferul procurorului a venit, a apucat de cureaua de la pantalonii tatei și a tras. Am ridicat mai sus trupul. Capul tatei a căzut pe spate. Am tras trupul către targă. Am încercat să-l las jos, astfel încât capul să nu se lovească de pânza de cort. Eu și Ali am apucat brațele târgii, am dus-o la ambulanță și am băgat-o înăuntru. M-am urcat lângă targă. Salvarea a pornit. Îl țineam pe tata, ca să nu fie zgâlțâit din cauza hârtoapelor. Abia atunci am observat pe mâinile lui măslinii și puternice urme de mâini și vânăți. Fusesse ținut. Era un bărbat puternic. Un singur om nu s-ar fi descurcat cu el. Fuseseră mai mulți. Mi-am alungat din minte tablourile îngrozitoare ale acestei scene. Nu le puteam suporta. Le stingeam, dar ele apăreau iar și iar.

M-am trezit când am auzit încuietoearea pocnind. Ali a deschis ușile.

— Frate, hai să-l scoatem...

Mi-am șters ochii uscați, fără lacrimi, și am apucat brațele târgii. Patul din pânză de cort, zăngănind din cataramele ce atârnav, a început să urce pe șinele metalice. La ambulanța deschisă au venit repede niște băieți în halate albe. Au luat targa, au dus-o ei.

Sar din mașină. O casuță văruiată în alb, în fundul curții spitalului. Morga. Oameni la intrare. Au înțepenit așa, fără să

se miște. În tăcere. Ca niște umbre. Tata, pe targă, pătrunde plutind pe ușa deschisă a morgii.

Intru. E o cameră. Tata se află pe o masă înaltă, îngustă, acoperită cu mușama. De o parte și de alta a ei sunt medici. Șoptesc încet. Unul se află în fața lor. E medicul-șef. Ceilalți stau în spatele lui, la mică distanță. Ca la vizita de dimineață.

Nu mă uit la chipul tatei. Nu pot. Pantofii negri sunt acoperiți de noroi. Bag mâna în buzunar, scot batista. Vreau să strălucească din nou...

Cineva spune ceva... Este medicul-șef.

— E mare durere... dar colectivul nostru... trebuie să-l petrecem cum se cuvine... tovarășul Șaripov se va ocupa...

Un medic în alb îi șoptește ceva la ureche. Medicul-șef dă din cap:

— Da, tovarăși, le-am transmis rudelor din kișlak. Ne-au rugat foarte mult să nu facem autopsia. Nici procuratura nu are nimic împotriva.

Simt pe umăr mâna cuiva. Mama. Nu am auzit când a intrat. S-a sprijinit greu de mine. A împietrit, uitându-se la tata. O îmbrățișez cu putere. Să simtă că sunt alături. Că sunt alături de ea. Viu.

Mama a oftat adânc. Și-a tras încet umerii, eliberându-se. Mi-a atins mâna blând: „Mulțumesc, mă descurc“. A mai oftat o dată. A făcut un pas înainte, spre masă. A stat puțin privind fața tatei. A îndreptat gulerul cămășii care se strâmbase, murdar de noroi. A mângâiat delicat cu degetele obrazul tatei. A ridicat privirea spre medicul-șef.

— O să-l iau. Dați-mi, vă rog, o mașină.

Medicul-șef s-a mirat.

— Unde îl luați?

— Acasă.

Medicul-șef se uită suspicios la mama.

— De ce acasă? Trebuie îngropat.

Mama parcă nu aude.

— Și, dacă se poate, spuneți-i tâmplarului, nenea Vasia, să facă un coșciug. O să plătesc.

Medicul-șef a priceput în cele din urmă.

— Vera, ne jigniți... Chiar noi o să-l îngropăm. Nu vă neliniștiți, o să facem totul cum trebuie. Chiar acum îi trimit pe sanitari să sape mormântul. Până la lăsarea serii mai e mult timp...

Mama vorbește egal, fără nicio expresie:

— Trebuie să petreacă noaptea acasă.

Medicul-șef se încruntă. Știu ce-și spune. „E spitalul meu. E personalul meu. Eu sunt medicul-șef. Eu sunt șeful. Eu voi decide ce să facă, cum să-l îngroape. De unde să știe o rusoaică cum trebuie să fie îngropat? După legea noastră, nu după cea rusească, nu după cea sovietică...“

Dar spune cu totul altceva cu voce tare:

— Vera-djon, și tradițiile naționale trebuie respectate...

Știu la ce se gândește. „Ce-o să spună oamenii din sat dacă o să permit să nu fie îngropat după lege? O să spună că Hakimov nu are nicio autoritate. Dar poate că Hakimov nu știe cum e corect? Poate că nu a fost învățat?“

Acel medic care-i șoptise mai înainte la ureche îi șoptește din nou. Medicul-șef tace, se gândește. Ce l-o fi sfătuit cel care îi șoptise? Ce știu ei și noi nu știm?! Medicul-șef continuă:

— Vera-djon... Tace puțin, dă din cap spre cel care-i șoptise: Bine zice Akmol Hodjievici. Ați trăit atâția ani împreună cu răposatul Umar... Fiul lui e aici... Desigur, se cuvine să-l îngropați chiar dumneavoastră...

De ce? De ce a cedat așa de ușor? Și ce-i șoptește din nou acela?

Medicul-șef ordonă:

— Chemați-l pe nea Vasia.

Unul dintre medici ocolește masa, se trecoară pe lângă noi. Toți tac. Mama întrebă deodată, neliniștită: